

Helmen Kütt
Viljandi Linnavolikogu
viljandi@viljandi.ee

Teie 03.07.2023

nr 1-5/23/2314

Meie 14.08.2023

nr 12-6/1021-3

Viljandi muinsuskaitseala kaitsekord

Austatud Viljandi Linnavolikogu

Pöördusite Kultuuriministeeriumi poole ja juhtisite tähelepanu koostatava Viljandi muinsuskaitseala kaitsekorra võimalikele murekohtadele.

Täname võimaluse eest arutada pöördumises kirjeldatud küsimusi Viljandis 03.08.2023 Viljandi Linnavolikogu, Viljandi Linnavalitsuse, Muinsuskaitseameti ja Kultuuriministeeriumi ühisel kohtumisel. Täname ka Viljandi linnasekretäri 10.08.2023 saadetud selgituste eest.

Esitame siinkohal veel kord vastused ja selgitused pöördumises ja arutelu käigus tõstatatud võimalike probleemide kohta.

1. Muinsuskaitseaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse omavaheline kooskõla

Nii pöördumises kui ka 03.08.2023 arutelu käigus toodi korduvalt välja, nagu oleks muinsuskaitseaduse (MuKS) alusel kehtestatav kaitsekord vastuolus kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega (KOKS). Kahjuks volikogu ega valitsuse liikmed ei täpsustanud, milles vastuolu seisneb, ning milliste konkreetsete põhimõtete, nõuete vm näol on kaitsekorra eelnõu sellise vastuolu tekitanud. Kirjeldate üldiselt: „Muinsuskaitseamet on eelpoolnimetatud kaitsekorraga sekkunud kohaliku omavalitsuse õigusesse teha kooskõlas seadustega ise otsuseid oma haldusterritooriumil.“

Selgitame veel kord, et iseenesest on õige arusaam, et erinevate valdkondade üleriiklikes huvides tehtavad olulised otsustused vähendavad valla ja linna võimalusi neid otsuseid ise teha. Seda siiski valdkonnaseadustega lubatud piirini, millega ei ületataks põhiseaduse § 154 kohaliku omavalitsuse võimalust otsustada ja korraldada iseseisvalt kõiki kohaliku elu küsimusi. Tegu on juhtumitega, mis ei reguleeri üksnes ühe valla ja linna kohaliku elu küsimust, vaid samal ajal ka üleriiklikult või lausa rahvusvaheliselt olulisi küsimusi. Näiteks keskkonnakaitse, tervisekaitse, tuleohutuse nõuded, liikluskorraldus, maavarad vms. Ka muinsuskaitse on üks sellistest valdkondadest, milles kaitstakse nii üleriiklikku kui ka kohalikku huvi (lisaks ka erahuvi) MuKSis, KOKSis, planeerimisseaduses (PlanS) ja looduskaitseaduses kehtestatud kujul, tingimustel ja korras.

Muinsuskaitse, õigemini põhiseaduse preambulis nimetatud kultuuripärandi kaitse, ja ruumiline planeerimine on riigi ja kohaliku omavalitsuse jagatud kohustus. Kohaliku omavalitsuse pädevusse kuulub kohaliku tasandi kultuuripärandi kaitse ja ruumiline planeerimine (planeerimisautonoomia),¹

¹ Riigikohtu 06.12.2022 otsuse nr 5-22-5, p 42 jj.

Muinsuskaitseameti, Kultuuriministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse pädevuses on üleriikliku tasandi kaitse ja planeerimine. Riigikohus selgitas eelmisel, 2022. aastal: „Põhiseaduse preambul nimetab riigi ühe eesmärgina eesti kultuuri säilimise. Sedavõrd olulise ülesande puhul on mõistetav selle kuulumine riigi pädevusse. Teisalt on ainealine kultuuripärand, mis asub kohaliku omavalitsuse territooriumil, kohaliku kogukonna rahvapärимusega tihedalt seotud. Seetõttu on põhjendatud ka ainelise kultuuripärandi säilimise tagamist käsitleda riigi ja kohaliku omavalitsuse jagatud pädevusse kuuluva küsimusena, mille puhul omavalitsuse ülesandeks saab pidada eelkõige kohaliku kultuuripärandi kaitset. Ainelise kultuuripärandi hulka kuuluvad loodusobjektid on ühtlasi osa elu- ja looduskeskkonnast, mille säästmise kohustuse paneb igäühele PS § 53.“ Kohus selgitas lisaks, et ka ruumiline planeerimine on jagatud riigi ja kohalike omavalitsuste vahel. Seejuures leidis kohus, et omavalitsusüksuse ülesanne on korraldada ruumilist planeerimist vallas või linnas (KOKS § 6 lõige 1, PlanS § 4 lõige 1), lähtudes seejuures kohalikest huvidest, kuid minemata vastuollu riikliku huvi väljendavate planeeringutega (PlanS § 10 lõige 3).²

MuKS on kultuuripärandi kaitset reguleeriv eriseadus, mille eesmärk ja kohustus on kõikjal Eestis kaitsta riiklikus huvis olevat kultuuripärandit. Kohaliku tasandi kultuuripärandi kaitsmise võimalused ja õigused on PlanSi järgi vallal ja linnal. Neid otsuseid Muinsuskaitseamet, Kultuuriministeerium ega Vabariigi Valitsus ei tee.

Sellise, nt Viljandis asuva põhiseaduse järku kultuuriväärtuse kaitse, mis on ilmselgelt riigi keskvoimu (mitte kohaliku omavalitsuse) riiklik kohustus ja mis peab ilmentingimata säilima järgmistele põlvkondadele, on kirjas riikliku kohustusena peamiselt MuKSis. See osa on kogu riigi huvis ning see peab tagama eesti kultuuri säilimise läbi aegade (põhiseaduse preambul). Muinsuskaitseaduses on kirjas nii kultuuripärandi kaitsmise eesmärgid, erinevad nõuded, olulised põhimõtted kui ka riigi keskvoimu, kohaliku omavalitsuse, omanike, teiste eraisikute ja kogu ühiskonna kohustused. Kaitsekorda koostades nendest lähtutaksegi. Kui mõni Viljandis asuv hoone, maa-ala või muu üksikobjekt vastab MuKSi ja selle alusel kehtestatud määruse nõuetele nende sisulise suure väärtuse tõttu, siis tuleb neile sobiv riiklik kaitse anda. Vastupidisel juhul võib mõni oluline ajaloo- või kultuuriväärtus kahjustuda või lausa hävida. Kultuuripärand on taastumatu ressurss. Kord hävinut enam tagasi ei saa.

Selge on see, et ka kohaliku tasandi ajaloo- ja kultuuriväärtusega objektid on samuti avalikus huvis. Samas ei ole nende kaitse kohustust konkreetsel kujul seadustes ette nähtud. See ongi peamine põhjus, miks ei saa üleriikliku tähtsusega kultuuripärandi kaitse üle otsustada ainult kohaliku omavalitsuse üksus. Õigusaktidest ei tule vallale ja linnale kohustust võtta need õiguslikul kujul kohaliku kaitse alla. Seega saab iga vald ja linn ise otsustada, kas võtta üks või teine pärandiobjekt kohaliku kaitse alla ja kehtestada objekti-spetsiifiline kaitse, hoolduse vm meede (nõuded, keelud, piirangud, rahalised toetused), või seda mitte teha. Lähtutakse sellest, mis on väärtuslik eelkõige kohaliku kogukonna identiteedi ja koha eripära alalhoidjana. Riigikohuski on varem leidnud, et kohaliku tasandi ja riikliku tasandi eesmärgid ei ole ühesugused. Kohaliku kaitse alla võtmiseks ei pea ära näitama selle väärtuslikkust üle-eestilises või veelgi laiemas kontekstis. Asjakohasteks kaalutlusteks võivad olla ka objekti olulisus kogukonnale, puhkemajanduslik potentsiaal jms. Kaitse alla võtmine kohalikul tasandil võimaldab väärtustada alasid ja paiku, mille riiklik kaitsmine ei ole hädavajalik ja mis ei pruugi olla otseselt klassikalise looduskaitse või muinsuskaitse objektid.³

Kaitsekord koostatakse MuKSi ja riikliku kaitse eeldustest lähtuvalt. Seega on kaitsekorda hõlmatud Viljandi linna kultuuripärandi see osa, mis vastab nendele eeldustele ehk millel on üleriiklik huvi. MuKSi alusel ja selles sisalduvate kriteeriumite alusel valikute tegemine on kaitsekorda kehtestava Vabariigi Valitsuse kohustus. Nendest lähtuva eeltöö teeb Muinsuskaitseamet kaasates linna või valla esindajad ja vajalikud eksperdid. Mõistetavalt peab tasakaal riikliku ja kohaliku otsustustasandi vahel ning iga kaitsekorra nõue, piirang, ala piir ja põhimõte olema mõistlik ega tohi olla ülemäärane.

² Samas.

³ RKHKo 30.05.2019, [3-17-563](#), p-d 8 ja 9.

Täpsemalt on riiklikud kriteeriumid kirjas MuKSis ja selle alusel kehtestatud kultuuriministri määruses.

Kuidas on need kriteeriumid täidetud Viljandi linna ajaloo- ja kultuuriväärtuste osas, on lahti kirjutatud korralduse seletuskirjas. Kui juhtub, et mõni nõue tundub Viljandi linna jaoks liiga range ja vähendab volikogu võimalusi ise mõne maa-ala või objekti üle otsustada, siis ei pruugi see tähendada, et kaitsekord on KOKSi või PlanSi üld- ja detailplaneeringu normidega vastuolus. Sellisel juhul ongi tegemist eelmainitud Riigikohtu selgituse olukorraga - kohalikest huvidest lähtudes ei saa minna vastuollu riikliku huviga. Ka PlanS § 74 lõikes 6 on kirjas, et kui linna planeeritaval maa-alal asub muinsuskaitseala või selle kaitsevöönd, arvestatakse üldplaneeringu koostamisel üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimustega, lähtudes muinsuskaitseaduses sätestatust. Sarnane säte detailplaneeringu kehtestamise kohta on kirjas PlanS § 124 lõikes 8.

Palusime 03.08.2023 arutelul Viljandi linnal välja tuua konkreetsed kaitsekorra eelnõus kirjas olevad lahendused, mille üle arutades saab kaaluda, kas need on või ei ole mõistlikud. Arutelu konkreetsete objektide, maa-ala või tegevuste üle oli sisukas ning aitas kavandatud kaitsekorra lahendusi mõista ja paremaks muuta.

Viljandi muinsuskaitseala kaitsekorra eelnõu on koostatud koos Viljandi linna esindajatega, kuid mitte ainult. Aruteludesse on kaasatud võimalikult palju asjakohast ekspertiisi. Samuti on kaalutud eraomanike õiguste võimalikku riivet ning arvestatud avaliku arutelu käigus jm viisil saanud ettepanekuid. Kõigi arvamused ja huvid on olulised ja mõistetavad, kuid kaitsekorra lõplik lahendus peab lähtuma esimesena riiklikust huvist, s.t vastama parimal moel riikliku kaitse tingimustele. Seetõttu ei pruugi olla võimalik arvestada kõikide Viljandi linna soovidega, kuna nii mindaks vastuollu MuKSis ja selle alusel kehtestatud kriteeriumitega.

Eesmärk on, et Viljandi kõige olulisem ajaloo- ja kultuuripärand säilib võimalikult parimal moel ka järgmistele põlvetele. Kaitsekorraga püütaksegi ühelt poolt seda saavutada, teisalt aga jätta alles piisav paindlikkus, mis toetaks Viljandi linna arengut linnaelanike huvisid parendaval viisil. Koostöös Viljandi esindajatega ja avaliku arutelu tulemusena ongi püütud leida lahendused, mis arvestaksid maksimaalselt palju erinevate huvidega.

Kaitsekorra lõplik tekst valmib Vabariigi Valitsuse istungil otsustamise ajaks, milleni pole täna veel jõutud. Nii on Viljandi linna tähelepanekud ja ettepanekud jätkuvalt oodatud.

2. Muinsuskaitseala kaitsekord ja Viljandi linna üldplaneering

Kirjutasite oma pöördumises, et Viljandi linn koostab hetkel uut üldplaneeringut. Selle käigus selgub, mida soovivad asjatundjad ja millisena soovivad linnaelanikud linna piirkondi näha. Tegite ettepaneku koostada uus kaitsekord pärast üldplaneeringu kehtestamist või teha kaitsekorda samal ajal üldplaneeringu koostamisega. Sama seisukohta väljendati ka 03.08.2023 kohtumisel koos selgitusega, et hetkel ei saa Viljandi veel öelda, mis on või ei ole linna parim huvi – seda pole veel välja selgitatud. Viljandi linnasekretäri sõnul võetakse uus üldplaneering vastu 2025. aasta sügisel.

Mõistame Viljandi soovi, kuid ei pea võimalikuks lükata kaitsekorra koostamist ja vastuvõtmist edasi mitmeks aastaks. Praegu kehtivad Viljandi muinsuskaitsealal asuvatele hoonetele (575) ühesugused ranged nõuded hoone sees ja väljas ehitamisele, hooldamisele, remontimisele. Peaaegu kõik tööd on loakohustuslikud. Õige oli kohtumisel volikogu liikme tehtud kriitiline tähelepanek, et muinsuskaitsealal hooneid on väga kallis remontida, mistõttu on oht, et neil lastakse laguneda. Loodava kaitsekorraga säilib tänasega võrreldav rangus vaid 13 hoonele. 308 hoonele jäävad vaid eksterjöõri säilitamise nõuded, mis tähendab, et interjöõri osas ranged nõuded kaovad. 254 hoone osas kaovad nii interjöõri kui ka eksterjöõri ranged nõuded. Nagu näha, kaasneb kaitsekorraga oluline leevendav muudatus hoonete omanike jaoks, nende vabadus oma omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada (PS § 32) suureneb märkimisväärselt.

Omandiõiguse ja ühtlasi kõikide teiste õiguste ja vabaduste piirangute puhul kehtib oluline PS § 11 nõue – piirangut peab õigustama oluline ja õige eesmärk ning ükski piirang ei tohi ühelgi ajahetkel olla

ebaproportsionaalne. Kui on teada, et olemasolev õiguse või vabaduse piirang ei ole enam vajalik ega põhjendatud, tuleb see ära lõpetada. See on ka kaitsekorra üks oluline eesmärk. Viivitus, mille tingib teise haldusorgani pooleliolev menetlus, ei pruugi olla õigustatud.

Kaitsekorda hakati koos Viljandi linna esindajatega koostama 2021. aastal. On kahju, et Viljandi uue üldplaneeringu koostamise algatamine otsustati alles Viljandi Linnavolikogu 25.08.2022 istungil ning vahepealsel ajal pole kohalikku huvi jõutud välja selgitada. Kuna kaitsekord on koostatud avaliku ja ulatusliku kaasamise vormis, mil arvamusi ja ettepanekuid said teha kõik Viljandi linna elanikud, kajastab see siiski ka Viljandi elanike huve. Seda osas, mille kohta märkuseid tehti.

On olnud kasulik, et kaitsekorra töögrupp kuulusid kaks Viljandi linnavalitsuse esindajat, kes on toonud linna huvi, sellest lähtuvad seisukohad ja soovid ikkagi aruteludesse. Kaitsekorras on püütud tasakaalustada riigi ja linna mõnevõrra erinevaid huve ja leida lahendusi, mis kaitseksid ajaloo- ja kultuuripärandit, kuid ei takistaks Viljandi linnal iseseisvalt otsustada ja korraldada kohaliku elu küsimusi piires, mille on kindlustanud PS § 154.

Oleme tutvunud Viljandi [uue üldplaneeringu](#) koostamise põhimõtete ja esialgsete valikute kohta dokumentides, mis on näha Viljandi linna veebilehel.

Lisaks tuleb silmas pidada, et Riigikogu soovis 2019. aastal uut MuKSi vastu võttes, et kõik muinsuskaitsealade kaitsekorrad vaadatakse üle ja viiakse seaduse leebemate nõuetega kooskõlla 2023. aasta lõpuks.

3. Nõuded haljasalale ja kõrghaljastusele

Kirjutate oma pöördumises, et kõrghaljastusega seonduvaid teemasid lahendab Muinsuskaitseamet linna kaitsekorra eelnõus mahus, mida seadus ette ei näe. Igapäevane tegevus haljasaladel, raielood, puude liigid jne ei saa olla riigi kaitse all. Tegemist on linna tavapärase eluolu korraldamisega, selles toimetamisse ei saa ega tohi riik mingil moel sekkuda.

Kordame oma 03.08.2023 suulist selgitust, et väide, nagu kehtestaks kaitsekord jäigad nõuded kõrghaljastusele ning muuhulgas kohustab valima kindlaid puuliike, ei ole tõene. Sellist nõuet kaitsekorra eelnõus pole olnud ega ole ka kavas lisada.

Seisukoht, et kõrghaljastuse ja haljasalade kaitse ei saa olla riigi kaitse all, ei vasta seadusandja MuKSi väljendatud tahtele. Selle § 52 lg 3 punkti 1 järgi on Muinsuskaitseameti tööde tegemise luba nõutav muinsuskaitsealal kõrghaljastuse rajamiseks, raie-, kaeve- ja muudeks pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud töödeks. Kaitsekorraga võib kaaluda erandite tegemist.

Haljastuse kaitseks on vähemalt kaks õigustust. Esiteks moodustab aastasadade või -kümnete jooksul kujunenud või varemalt teadlikult kujundatud kõrghaljastus osa muinsuskaitseala miljööst ja terviklikkusest, mistõttu on ka see väärtuslik kihistus. MuKSi § 9 lg 2 ütleb, et muinsuskaitseala võib koosneda ühest või mitmest perioodist pärit hoonetest ja rajatistest koos arheoloogilise kultuurikihi, loodusobjektide, tänavatevõrgu, teede, kõlvikute ning hoonetus- ja krundistruktuuriga, kusjuures loodusobjektide all on silmas peetud ka haljastust. Ka kaitsekorras on kirjas, et suure väärtusega on läbi ajastute kujunenud Viljandi linna linnaehituslik tervik, sealhulgas ehitised, ajalooline tänavavõrk ja kvartalid, krundi- ja hoonetusstruktuur, väljakud, õuemaa (hoovid ja aiad), ajaloolised linnaruumi kujundavad elemendid, katusemaastik, arheoloogiline kultuurikiht, maastiku- ja pinnavormid ning kõrghaljastus ja ajaloolised haljasalad.

Viljandi Lossipargi, Sõbrapargi ja mõisapargi puhul on tegemist kolme ajaloolise pargiga, mille struktuuril ja kõrghaljastusel on muinsuskaitseala kontekstis oluline väärtus. Sõbrapark on 19. sajandi keskel kavandatud linna tiigina ning hiljem olnud kujundatud korrapärase diagonaalidega ligi sajandi. Mõisapark on seotud Viljandi mõisakompleksiga, mis valdavalt pärineb 19. sajandist ning hõlmab ajalooliselt ka osa Tasuja pst alleest. Lossipark ümbritseb linna sümbolit, keskaegse ordulinnuse ja eeslinnuste varemeid koos vallikraavidega. Viljandi järve äärne ajalooline haljasala on ala, mis on osa suuremast järveäärsest haljasstruktuurist ning mis on ajalooliselt olnud seotud Viljandi linnaga.

Teiseks on haljastuse, raie ja kaevetööd sellised, mis võivad kahjustada arheoloogilist kultuurikihti, ehitusjäänuseid, inimtegevuse tulemusena tekkinud pinnasekihte, pargi kujunduslikku tervikut, ajaloolist looduslikku pühapaika, kirikuaia või kalmistu väljanägemist ning väärtuslikke elemente. Sellist mõju üldjuhul linna sarnastel tegevustel väljaspool muinsuskaitseala ei ole.

Kultuuriväärtusliku haljastuse kohalikku kaitset ei nõua ei üld- ja eriplaneeringu vastuvõtmist reguleeriv PlanS ega ka KOKS oma normides, mis näevad ette volikogu õiguse kehtestada heakorra, kaeve- ja raie tingimused.

Juhime tähelepanu sellele, et ei MuKS ega kaitsekord muuda Viljandi linna välja kujunenud haljastuse pilti ega loo jäiku nõudeid, vaid kaitstakse selle kõige olulisemat osa sellisena, nagu see on Viljandis aegade jooksul kujunenud. Seda mitte terves Viljandis, vaid üksnes muinsuskaitseala piirides. Kaitseks on kaitsekorras ka mõistlikud põhimõtted ja nõuded. Näiteks väljakujunenud kõrghaljastusega arvestamine A ja B kategooria hoonete maapealse osa laiendamisel, muinsuskaitseala piirkondades 1 ja 2 uute ehitiste ehitamisel ja väikeehituste paigaldamisel väljakujunenud kõrghaljastusega arvestamine; samuti tänavate hooldamine viisil, mis kõrghaljastust ei kahjusta (soolasegust lund ei kuhjata puude ümber).

Mõnevõrra rangem on kaitsekorra nõue, et Viljandi muinsuskaitseala piires tuleb hoonestamata haljasaladena säilitada kolm ajaloolist parki - Lossipark, Sõbrapark ja mõisapark koos Tasuja puiestee alleega. Lisaks kaitstakse üht, Viljandi järve ääres asuvat ajaloolist haljasala.

Samuti on kaitsekorras suunis, et uue kõrghaljastuse rajamisel kasutatakse konkreetsele tänavale või haljasalale iseloomulikke kõrghaljastusviisi ja ajastuomaseid liike. Selle eesmärk on säilitada Viljandi muinsuskaitsealal ajalooliselt väljakujunenud kõrghaljastusviis ja miljöö. See muutuks, kui istutada avalikesse ja linnaruumis vaadeldavatesse kohtadesse mitte-ajastuomaseid liike (näiteks elupuud).

Arutasime järveäärse haljasala kasutamise võimalusi 03.08.2023 kohtumisel ja selgitasime, et seda ala võib kasutada puhke- ja treeningupaigana või muuks vabaaja tegevuseks, võimalik on ka väiketaristu (teerajad, pingid, viidad, madal seikluspark vms), samuti ratastooliga liikumiseks vajalik tee. Võib ainult nõustuda 03.08.2023 arutelul öeldud seisukohaga, et treenerid soovivad, et lapsed jooksevad ja liiguvad - ka muinsuskaitse piiridesse jääv haljasala on selleks igati sobilik. Suuremaid hooneid ja parklaid sellele alale siiski rajada ei sobi.

Seetõttu ei ole õige Viljandi pöördumises toodu, nagu ei jäta kaitsekord isegi kaalutluse võimalust, vaid keelatakse igasugune tegevus ja võetakse sellega KOV-ilt õigus arendada atraktiivset piirkonda oma territooriumil. Ajaloolise haljasalana ei ole määratletud kogu järveäärne haljasala, vaid üksnes see osa, mille on eksperdid ajaloo- ja kultuuriväärtuslikuna kindlaks määranud.

Arvestades ekspertiishinnanguid ei nõustu me paraku Viljandi linna seisukohaga, nagu oleks Viljandi järveäärne haljasala (ordulinnuse all Ranna pst ja järve vahel) iseloomult selline, et ala ei saa olla muinsuskaitse all ajaloolise haljasalana. Eksperdid on veenvalt põhjendanud selle ala väärtust säilitatava ja kaitset vääriva kultuuripärandina. Järveäärse haljasala kultuuriväärtus selgitati välja eelnõu koostamise käigus. Selle ala olulist väärtust kinnitasid lisaks ka maastikuarhitektuuri ja ehituspärandi ekspertnõukogude liikmed, Keskkonnaamet ja maastikuarhitektide ettevõtte AB Artes Terrae. Viljandi järveäärse ala ajaloolise haljasalana määratlemise poolt olid ka enamik kaitsekorra koostamise töörühma liikmetest.

Järveäärne ajalooline haljasala on juba keskajast olnud kasutusel heina- ja karjamaana, millest annavad tunnistust hilisemast ajast säilinud fotod. Eesti Vabariigi algusaegadel täitis see ala puhkeala funktsiooni, samuti on nõukogudeaegsetel kaartidel konkreetset piirkonda nimetatud pargialaks. Seetõttu on tegemist järjepideva haljasalaga, mille säilitamine olemasoleval poollooduslikul kujul tagab ajastu- ja kohatunnetuse säilimise. Lisaks on paikneb ajalooline haljasala Viljandi ordulinnuse mäe jalamil. Tegemist on unikaalse mälestisega, mida ümbritseva haljastatud keskkonna säilitamine on ka mälestise säilimise seisukohast oluline.

03.08.2023 arutelu käigus selgitati, et kuna luhal on ajalooliselt paiknenud üksikud hooned, võib sinna üksikute väikesemahuliste hoonete ehitamist kaaluda ka tulevikus. Kaalume, kuidas seda võimalust kaitsekorras ja selle selgitustes paremini sõnastada.

Juhime lisaks tähelepanu sellele, et kõnealune uhtpinnasega haljasala piirneb ühelt poolt Natura2000 alaga (koos 50 m ehituskeeluga) ning teiselt poolt Viljandi maastikukaitsealaga. Seetõttu tuleb kaaluda, millised arendusplaanid on olulisi looduskaitselisi nõudeid arvestades üldse realistlikud.

4. Autoliiklus ja parkimine

Leiate oma pöördumises, et Muinsuskaitseamet ei peaks korraldama ja/või keelama autoliiklust ja parkimist linnas, samuti tänavate hooldust ega sademevee ärajuhtimist. Muinsuskaitseametil ei ole Viljandi linna hinnangul selleks oskust ega ka pädevust. Leiate, et selle käsitlemine tuleks kaitsekorrast välja jätta. Muinsuskaitseadus taolist sekkumist Teie arvates üldse ette ei näe.

Palusime Viljandi linnal täpsustada, millisele MuKSi keelule on viidatud. Sellist keeldu meie teada seaduses ei ole.

Kaitsekorra eelnõus pole olnud ega ole ka kavandatud konkreetseid nõudeid autoliikluse ja parkimise kohta. Kaitsekorras on ühe muinsuskaitseala väärtuste säilitamise riikliku põhimõttena kirjas, et hoone ja linnaruumi ehituslike muudatustega suurendatakse ligipääsetavust kultuuripärandile viisil, mis ei kahjusta muinsuskaitseala ega seal asuvate hoonete kultuuriväärtust ning soodustaks autoliikluse vähendamist (p 8). See ei ole sisult ja ulatuselt rohkemat kui on näha Viljandi [uue üldplaneeringu](#) algatamise põhjendava osa selgituses: „Kehtestamisest möödunud aja jooksul on muutunud suundumused ja ootused linnaplaneerimises, mida on vaja üldplaneeringus selgemalt kajastada: ... liikuvuse suurendamine, kergliikluse eelisarendamine ja autoliikluse vähendamine kesklinnas ning jalakäijatele ohutu, paremini kasutatava ja atraktiivsema linnaruumi loomine.“

Autoliikluse vähendamine muinsuskaitsealal soodustab riikliku kaitse alla võetud kultuuriväärtusega maa-ala säilimist: nii kultuuriväärtuslike hoonete ja ajalooliste katendite tehniline seisukorra ning kõrghaljastuse tervise mõttes (autodest tulenev vibratsioon, saaste ja libedusetõrjevahendid) kui ka kogu ala miljöö ja ligipääsetavuse mõttes (linnaruumi ja hoonete parem tajumine, jala- ja kergliiklejasõbralikkus). Autoliikluse vähendamine on ka üks põhimõtte, mida linnakodanikud rõhutasid kaitsekorra koostamise raames toimunud kaasamiskoosolekul.

Parkimise kohta on kaitsekorra p 19 ap-s 16 esiteks erinevaid linna soove arvestav, kuid siiski muinsuskaitsega sobivaid lahendusi võimaldav paindlik suunis Viljandi muinsuskaitseala kõige suurema tähtsusega piirkonna 1 jaoks: „19. Muinsuskaitseala piirkonnas 1 kehtivad uute ehitiste püstitamisele ja tänavaruumile järgmised nõuded: .. 16) avalikus ruumis uusi maapealseid parklaid üldjuhul ei rajata.“ Juhis ei puuduta piirkonnas 1 juba olemas olevaid maapealseid parklaid, õuealal vm avalikust ruumist väljas asuvaid maapealseid parklaid, parkimiskohti ega ka parkimismaju, ega ka piirkonnast 1 välja jäävat muinsuskaitseala.

Kui avalikus ruumis uusi maapealseid parklaid ei rajata, siis soodustab see ajaloolise keskkonna ja linnatuumiku olustiku hoidmist. Samuti vähendab see turistide ja vanalinnas mitte elavate inimeste autoga vanalinna sisenemist. Nii väheneb autoliiklus linnasüdames ja suurenevad muinsuskaitsealale hüved, mida on juba eelnevalt nimetatud.

Kaitsekord ei välista, et kui tulevikus soovib Viljandi linn ehitada ikkagi uut maapealset parklat piirkonda nr 1 ja see sobib sinna ka muinsuskaitsealalt, siis saabki seda teha. Sobiv lahendus leitakse linna ja Muinsuskaitseameti koostöös.

Teine parkimist reguleeriv säte on p 22 ap-s 2, mille eesmärk on säilitada Viljandi järve-äärne ajalooline haljasala loodusliku luhana. Sellele suhteliselt väikesele alale parklad ei sobi, kuid võimalikud on minimaalses mahus parkimiskohad nt puuetega inimeste jaoks. Järve ääres on ka

ajaloolise haljasala piiridest väljapoole jääv maa-ala, mida saab Viljandi linn hoonestada ja sinna soovi korral parklaid rajada. Seda muidugi siis, kui see on ka looduskaitseks võimalik.

03.08.2023 suulisel arutelul selgus, et piisav paindlikkus ei tule selgelt normi sõnastusest välja. Nõustume Viljandi linnapea seisukohaga, et selgitus ja norm peaksid olema sarnaselt arusaadavad. Püüame muuta normi sõnastuse selliseks, et selle tegelik sisu oleks lugedes arusaadav.

Viljandi linna pöördumises leiate, et kaitsekord ei tohiks reguleerida ka tänavate hooldust ega sademevee ärajuhtimist. Kahjuks ei saa me selle seisukohaga nõustuda, kuna just pidev ja korrektne hooldus on üks oluline eeltingimus selleks, et suure kultuuriväärtusega objektid säiliks. Kaitsekorra nõuded ei ole järgalt vaid üht konkreetset hoolduslahendust ette kirjutav, vaid: „tänavaid hooldatakse viisil, mis ei kahjusta külgnevat hoonestust, ajaloolist sillutist ja kõrghaljastust;“.

Leiame, et selline nõue ei riiva ülemääraselt linna tegutsemis- ja valikuvabadust tänavate hooldamisel, kuid aitab ajaloo- ja kultuuriväärtuseid kaitsta väärhooldamise mõjude eest. Ka Viljandi linna kodanikud on ministeeriumi poole pöördudes kirjeldanud: „Vanad puud meie parkides ... väärivad eraldi kaitset. Neile ei tohi talvel kuhjata otsa meeletuid musta lume hunnikuid, nagu praegu on olnud tavaks (näit. Laidoneri platsi park, Sõbra park Lossi ja Jakobsoni ristmikul jne).“

Sademevee kohta on kaitsekorras juhised olukorraks, kui rekonstrueeritakse tänavaid. Siis tuleks arvestada, et välditaks pinnasevee imbustumist keldrisse ning sademevee juhtimist krundile. Ka nende lahenduste eesmärk on ennetada võimalikke kahjustusi kultuuriväärtusele. Muinsuskaitse eripäraks on väärtuslikud üksikud haruldased ajaloo- või kultuuriväärtusega hooned, alad jne, ning kui üks neist hävib, siis üldjuhul lõplikult. Seetõttu ongi kultuuripärandi kaitseks suur kaal ennetaval ettevaatlikkusel.

5. Tänavapinna madalamaks viimine

Kirjutate oma pöördumises, et määruse § 19 punktis 13 ja § 20 punktis 9 nõutakse tänavarekonstrueerimisel KOV-il „vajaduse korral“ tänavapinda madalamale viia. Leiate, et see võib olla sisuliselt õige ja mõistusepärase soov, kuid linna jaoks väga kallis (ja linnale ilmselgelt üle jõu käiv) kohustus, mille riik linnale määrusega panna soovib.

Leidsime 03.08.2023 arutelul, et sisulist vaidlust selles küsimuses ei ole ning eelnõu sätte sõnastust muudetakse nii, et sellest tuleks üheselt välja, et tänavapind viiakse madalamale, kui see on konkreetset juhul võimalik ja otstarbekas. Oluline on, et selle peale mõeldakse ja erinevaid lahendusi kaalutakse.

6. Uusala piirid

Kirjutate, et on arusaamatu, miks seletuskirja lisa 3 oleval kaardil on Vanalinnaga vahetult külgneva uuslinna ala piire laiendatud, sh miks on sellisel kujul alasse lahustükina haaratud linna staadioni uus olmehoone ja lumepargis uue rajatisena rajatud mäesuusaküngas.

Lisaks küsiti 03.08.2023 arutelu käigus, miks on piir tõmmatud n-ö keset küngast.

Eraldi arheoloogilise kultuurikihiga ala määramisel staadioni juurde (arheoloogia-ala lahustükk) lähtuti sellest, et staadioni käimla ehitamise käigus leiti 1950. aastate lõpus rikkalike panustega matus (näiteks 16. ja 17. sajandist pärinevad ehted ja metallrahad). Arheoloogilise kultuurikihiga ala puhul on piiridesse hõlmatud ala, mille ulatuses on suure tõenäosusega täiendav arheoloogiline kultuurikiht. Samas ei ole viiteid selle kohta, et tegemist võiks olla ulatuslikuma kalmistu alaga, mille puhul oleks pidanud arheoloogia alaks hõlmatud suurema ala. Kaitsekorras kindlaksmääratud ligikaudu 40 m läbimõõduga ala tagab selle, et juhul kui pinnases konkreetse üksikmatusega seotud arheoloogilist kultuurikihti või leide esineb, siis on võimalik need tuvastada.

Huntauugu piirkonnas kattub arheoloogia-ala piir muinsuskaitseala piiriga. See on paik, kust algas Viljandi asustus. On säilinud pinnavormid ning tegu on inimtekkelise kohaga, kust avanevad maalilised vaated. Muinsuskaitseamet ehitismälestiste ja maastikuarhitektuuri eksperdinõukogu 19.12.2022 koosolekul kaaluti, kas tunnistada see ala hoopis arheoloogia mälestiseks, kuid sellest loobuti ebaotstarbeka halduskulu tõttu (tuleks luua kaitsevöönd ja määratleda vaatesektor). Sama

kaitse saab alale anda ka kaitsekorruga. Tuginedes tänaseks teadaolevatele arheoloogialastele andmetele (asulakoha paiknemine) muudeti kaitsekorruga muinsuskaitseala piiri seal piirkonnas vähesel määral. Huntaugu asulakoha piiri määramisel lähtuti alal läbi viidud arheoloogiliste uuringute tulemustest – uuringu käigus tehti alale prooviauke, milles leiduva arheoloogilise kultuurikihi põhjal sai piir paika pandud. Asulakoha alal (st endised inimeste elukohad, külad, talukohad jmt) esineb kultuurikihti laiguti – hoonete vahelisele alale ei pruukinudki inimtegevusest jälgi jääda. Piiride määramisel ei uurita kogu ala läbi, seetõttu on piiride ulatusse arvestatud ka teatud puhver.

Täname lõpetuseks veel kord Viljandi linna pöördumise ja sisutiheda arutelu üle. Loodame, et selgitused aitavad paremini kaitsekorra valikuid mõista.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristiina Alliksaar

kantsler

Teadmiseks:

Riigikantselei

Eesti Omanike Keskliit MTÜ

Muinsuskaitseamet

Helen Kranich 628 2231, helen.kranich@kul.ee

Reesi Sild 628 2381, Reesi.Sild@kul.ee